

ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลโลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัย ในพระพุทธศาสนา

An Analytical Study of The Influence on Lokavajja Through the Monastic Legislation in Buddhism

พระบุญรอด ปคุณธมโม (บุญมีประเสริฐ), วิโรจน์ วิชัย

Phra Boonrawd Pagunadhammo (Boonmeeprasert), Virot Vichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail: Numpol.Pkr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดโลกวัชชะในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลโลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) คำว่า “โลกวัชชะ” มี 2 ประการ คือ ประการแรกโลกวัชชะในความหมายโทษทางพระวินัย ใช้เรียกอาบัติหรือความผิดของพระภิกษุที่ชาวโลกตำหนิตีติเตียนว่าไม่ควรแก่สมณะ ประการที่สอง โลกวัชชะหมายถึงอาบัติที่เป็นโทษทางโลก คือ คนสามัญที่มีใช้ภิกษุทำเข้าก็เป็นความผิดความเสียหายชาวโลกติเตียน เช่น การดื่มสุรา มีโทษทางพระวินัยและเป็นโลกวัชชะที่ถูกตำหนิ พระอรหันตเจ้าจารย์และภิกษุจารย์ได้ขยายขอบเขตไปถึงสิกขาบทว่า สิกขาบทข้อใดที่ต้องอาบัติด้วยอกุศลจิตล้วนๆ สิกขาบทนั้นถือว่าเป็นโลกวัชชะ

2) ในส่วนอิทธิพลโลกวัชชะ วิเคราะห์จะเห็นว่า มีความสำคัญอย่างมากต่อการบัญญัติพระวินัย ซึ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ (1) โลกวัชชะกับพระวินัยในส่วนประกอบประโยชน์ของพระศาสนา หมายถึงตัวพระวินัยหรือตัวสิกขาบท พระภิกษุที่ไม่มีเป้าหมายคือพระนิพพาน การล่วงละเมิดพระวินัย ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎกอยู่มากหลายสิกขาบท การกระทำของพระภิกษุที่ละเมิดนี้จึงถูกชุมชนสังคมตำหนิ ไม่เหมาะสมกับสมณวิสัย (2) โลกวัชชะกับพระวินัยในส่วนประกอบประโยชน์ของประชาชนหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับชุมชนสังคม

ภิกษุอาศัยการดำรงชีวิตด้วยปัจจัย 4 จากชุมชนสังคม และชุมชนสังคมเองก็อาศัยการภิกษุ
ได้ศึกษาพระธรรมวินัยแล้วเอื้อเฟื้อด้วยหลักธรรม

คำสำคัญ: โลกวัชชะ, การบัญญัติพระวินัยในพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article focused on 1) to study the concept of Lokavajja in Buddhism and 2) to analyze of the Influence of Lokavajja through the Monastic Legislation in Buddhism.

The results revealed that the term “Lokavajja” has 2 concepts, firstly, Lokavajja in the concept of discipline accusation which called an ecclesiastical offence or âpatti or an ecclesiastical offence that blamed by laypeople. The second concept, Lokavajja means âpatti which is the world demerit like the incorrectness of laypeople not monk and blamed by common people: such as drinking alcohol is an ecclesiastical offence and is the Lokavajja to be blamed. The Buddhist commentator and the sub – sub commentary master had expanded the concept to the disciplinary rules that any offence involved with the evil mind that is called Lokavajja.

In the Lokavajja influence, when analyzed, it was found that there was a great importance of laying down the monastic rules based on two aspects: 1) Lokavajja and monastic rules in term of the religious benefits, it referred to the rules of training which all monks must train for attaining Nibbana. However, disciplinary offenses have appeared in many disciplines. The actions of the monks who have violated this have been blamed by the lay people for not being a monk. 2) Lokavajja and Monastic Rules, in term of the public benefit, it refers to the relationship between Buddhist monks and communities. That is to say, all monks live their lives upon the 4 requisites from the communities. Therefore, if any monk violates monastic rules with selfishness, it can cause problems for them.

Keywords: The Influence, Lokavajja Through The Monastic Legislation in Buddhism

บทนำ

พระวินัยได้แบ่งสิกขาบทออกตามความสำคัญเป็น 2 ส่วน คือ สิกขาบทที่เป็นเบื้องต้นแห่งการประพฤติพรหมจรรย์ เรียกว่าอาทิพรหมจาริกสิกขาบท ได้แก่ ปาราชิก สังฆาทิเสส นิสสัคคียปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ สิกขาบทที่ว่าด้วยจรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียม เรียกว่า อภิธมาจารสิกขาบท ได้แก่ เสขยวัตร แต่โดยลักษณะของความผิด (โทษ) ทางวินัย มี 2 ประเภท คือ (1) โลกวัชชะ ได้แก่ ความผิดที่มีโทษทางโลกและชาวโลกติเตียน กล่าวคือ เป็นความผิด ที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น ข่มขืน ลักทรัพย์ แต่การดื่มเหล้า หรือทานข้าวในเวลากลางคืน เป็นสิ่งที่หากพระภิกษุกระทำจะถูกติเตียน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่มีความผิดในตัวเอง ชาวโลกยอมทำได้ (2) ปณณัตติวัชชะ ได้แก่ ความผิดที่ไม่มีโทษในตัวของมันเอง แต่เป็นความผิดเพราะพระวินัยบัญญัติไว้ เช่น พระภิกษุนั้นอาหารที่เขายังไม่ได้ให้หรือยังไม่ได้รับประเคนเป็นอาบัติ หรือพระภิกษุเข้าไปในบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่และไม่มีกิจรีบด่วน เป็นอาบัติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 1 ข้อ 232: 172)

โลกวัชชะเป็นอาบัติที่ต้องในเวลาที่มีจิตเป็นอกุศล ทานยกการดื่มสุรา ด้วยรู้ว่าเป็นสุราเป็นตัวอย่างอาบัติที่เป็นโลกวัชชะนั้น ล่วงเข้าแล้วยังความเสียหายให้เกิดขึ้นมาก แม้ทำคืนแล้ว ความเสียหายนั้นก็ยังเป็นเหมือนแผลติดอยู่ไม่หายได้ง่ายควรประหยัดให้มาก กอปรล่วงง่าย ๆ คืออาบัติที่เป็นโทษทางโลกคือ คนสามัญที่มีใช้ภิกษุทำเข้าก็เป็นความผิด ความเสียหาย เช่น โจรกรรม ข่มขืน ด่ากัน เป็นต้น บางทีว่าเป็นข้อเสียหายที่ชาวโลกเขาติเตียนถือว่าไม่เหมาะสมกับสมณะ เช่น ดื่มสุรา เป็นต้น และเป็นความผิดความเสียหายเหมือนกัน เช่น กายวาจาที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทบตี ลักขโมย โกหก ด่าทอ เป็นต้น ข้อเสียหายที่ชาวโลกติเตียนว่าไม่เหมาะสมกับสมณะ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 748)

ความหมายข้างต้นเกี่ยวกับโลกวัชชะจะให้ความหมายไปในโทษทางพระวินัยเสียส่วนใหญ่ หรือบางครั้งใช้เรียกอาบัติหรือความผิดของพระภิกษุที่ชาวโลกตำหนิติเตียนว่าไม่เหมาะสมไม่ควรแก่สมณะ ความผิดที่เป็นโลกวัชชะนั้น เช่น ทะเลาะวิวาท ทำโจรกรรมฆ่าคนตาย ความผิดอย่างนี้แม้คนทั่วไปทำเข้าก็ถูกตำหนิติเตียนเหมือนกันพระภิกษุไปทำเข้า ยิ่งถูกตำหนิมากขึ้นการกระทำบางอย่างแม้ไม่มีความผิดตามพระวินัย แต่ก็ยังเป็นโลก

วัชชะ คือ ถูกตำหนิติเตียนได้

เมื่อกล่าวถึงสิกขาบทแต่ละสิกขาบทนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า ต้องมีเหตุเกิดขึ้นก่อนจึงทรงบัญญัติ คือเมื่อมีภิกษุกระทำความเสียหายขึ้น พระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามความประพฤตินั้นเป็นเรื่อยๆ ไป สิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว แม้ภายหลังจะไม่สะดวกในการที่ภิกษุจะพึงปฏิบัติ พระองค์ก็ไม่ทรงยกเลิกเอง จะทรงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้ปฏิบัติได้สะดวก ถ้ากวดขันก็ทรงผ่อนให้หย่อนลง ถ้าหย่อนก็ทรงเพิ่มให้กวดขัน รวมความพระบัญญัติ มีอยู่ 2 อย่าง คือ ก. มูลบัญญัติ คือ ข้อที่ทรงตั้งไว้เดิม (สิกขาบทแรกเมื่อภิกษุประพฤตินิด) ข. อนุบัญญัติ คือ ข้อที่ทรงเพิ่มเติมภายหลัง (บัญญัติเพิ่มเติมให้รัดกุมยิ่งขึ้น)

จะเห็นได้ว่าจากเหตุผลการบัญญัติขึ้นในเบื้องต้นนั้น โลกวัชชะมีส่วนสำคัญ และสัมพันธ์เป็นเหตุให้มีการบัญญัติพระวินัย ด้วยมุ่งผลประโยชน์ความเป็นอยู่ที่ดีและความสะดวกสบายของคณะสงฆ์ คณะสงฆ์มีระเบียบวินัย การดำเนินชีวิตย่อมจะเป็นเรื่องง่ายขึ้น เพราะมีสิกขาบทช่วย

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์โลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัยในพระพุทธศาสนา เพราะผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโลกวัชชะที่ยังมีปัญหาคือจะต้องนำมาศึกษา เช่น ความหมาย ขอบเขต และอิทธิพลของโลกวัชชะ ซึ่งก็รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกวัชชะที่มีผลต่อการบัญญัติพระวินัย โดยเป็นการวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาโลกวัชชะในพระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลโลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัย

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็นต่างๆ ตามขอบเขตด้านเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 และเอกสารทุติยภูมิ จากหนังสือหรืองานวิจัยและเอกสารอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องเกี่ยวข้อง และขอบเขตด้านเนื้อหา

คือ ศึกษาความหมายและความสำคัญของพระวินัย ขอบเขตการบัญญัติสิกขาบท ประโยชน์ของพระวินัย โทษแห่งอาบัติ คือโลกวัชชะ แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของโลกวัชชะที่มีในครั้งพุทธกาล ได้ส่งผลต่อการบัญญัติพระวินัย

ผลการวิจัย

1. โลกวัชชะในพระพุทธศาสนา

พระวินัย คือ กฎหมายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดและการกระทำผิดในครั้งต่อไปของพระภิกษุ ในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นๆ กระทำผิดที่เป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนาของพระองค์มีหมอง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2537: 9) ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดศรัทธาที่จะทำนุบำรุง และขาดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพระองค์ จึงทรงบัญญัติข้อห้ามไว้เพื่อป้องกันพระภิกษุรูปอื่นที่จะละเมิดและกระทำผิดในอนาคตเช่นนั้นอีก พระองค์จะไม่ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นบังคับก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้น จะบัญญัติพระวินัยเพื่อลงโทษพระภิกษุรูปนั้นๆ หลังกระทำผิดแล้ว เพื่อไม่ให้ภิกษุรูปอื่นยึดถือเป็นเยี่ยงอย่างในการกระทำผิดต่อไป เริ่มแรกสมัยพุทธกาล ยังไม่ได้มีบทบัญญัติเพิ่มเติม ด้วยเหตุผลที่เหล่าภิกษุส่วนใหญ่ยังมีความปรารถนาจะประพฤติพรหมจรรย์ด้วยมีเป้าหมายในชีวิตของการเป็นนักรบวชคือ พระนิพพาน จนมาถึงพรรษาที่ 20 ของพระพุทธเจ้า มีเหตุให้ภิกษุได้กระทำล่วงธรรมอันลามก จนเป็นเหตุให้เกิดเสื่อมเสียต่อหมู่คณะสงฆ์ ทั้งเป็นเรื่องที่ขัดกับหลักของการเป็นนักรบวช การถูกชุมชนสังคมโทษ ฟ้องภิกษุสงฆ์จึงเกิดขึ้นเรื่อยๆ มา จนเรียกได้อีกอย่างว่า เป็นโลกวัชชะ

โลกวัชชะในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีโทษทางโลก ใช้เรียกอาบัติหรือความผิดของพระภิกษุสงฆ์ที่ชาวโลกติเตียนว่า ไม่เหมาะสม ไม่ควรแก่สมณสาธูป เช่น ทะเลาวิวาท การดื่มน้ำเมา เป็นต้น แม้ความผิดอย่างนี้คนทั่วไปทำเข้าก็ถูกตำหนิติเตียนเหมือนกัน พระภิกษุไปทำเข้าก็ยังถูกตำหนิมากขึ้น การทำบางอย่างแม้ไม่เป็นความผิดตามพระวินัย แต่เป็นโลกวัชชะ คือ ถูกตำหนิติเตียน เช่น สูบบุหรืในที่สาธารณะ ส่งเสียงดังในที่ชุมชน มูลเหตุของโลกวัชชะเกิดจากพระภิกษุสงฆ์มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โลกวัชชะเองนั้นยังสามารถส่งผลต่อการบัญญัติพระวินัย ที่มีทั้งเป็นอาบัตินักและอาบัติเบา กล่าวคือ อย่างต่ำ หมายถึงถึงการถูกคฤหัสถ์ชาวบ้านตำหนิติเตียน และอย่างสูง หมายถึงการถูกลงโทษหรือมีความผิดอาญาในทางกฎหมายบ้านเมือง ความผิดที่มนุษย์ทำขึ้น เช่น ฆ่ามนุษย์ การโจรกรรม การดื่มสุรา สูบบุหรืในที่สาธารณะ เป็นต้น เป็นความเสียหายที่ชาวโลกติเตียน ถือว่าเป็น

อาบัติทางโลก คือไม่เหมาะสมกับภิกษุ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 745)

แต่ในพระอรธกถาจารย์ได้อธิบายขยายขอบเขตของโลกวัชชะไว้ ด้วยมุ่งไปที่สภาพจิต สิกขาบทใดมีจิตที่เป็นอกุศลล้วนๆ ย่อมเป็นโลกวัชชะ การกระทำใดที่เป็นสิกขาบทที่มีการต้องอาบัติที่ประกอบด้วยอกุศลจิตล้วนๆ การกระทำนั้นถือเป็นโลกวัชชะ และยังรวมไปถึงสิกขาบทในครุกาบัติมีปาราชิกทั้ง 4 สิกขาบท มีเสพเมณุธรรม มีอทินนาทาน มีมนุสสวิคคห และอุตตริมนุสสธรรม ในสังฆาภิเสกมีห้ามทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน ห้ามจับต้องกายหญิง ห้ามพูดเกี้ยวหญิง ห้ามพูดชักส่อ เป็นต้น และในลหุกาบัญนั้น มีอนิยตกันท์ มีติงสกกันทวรรณบางสิกขาบท มีชุกทกกันทวรรณบางสิกขาบท หรือแม้ในเสขยวัตรทั้งหมด ก็จัดเป็นโลกวัชชะ พระอรธกถาจารย์ได้ให้เหตุผลว่า สิกขาบทที่มีสมุฏฐานมาจากอกุศลจิตจึงละเมิดพระพุทธานุญาต ฉะนั้นจึงจัดเป็นโลกวัชชะทั้งสิ้น

โลกวัชชะ มีส่วนกับการบัญญัติพระวินัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา ที่เริ่มจากการแจ้งโทษภิกษุที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม จากนั้นก็พัฒนาการจนเป็นสิกขาบทเป็นกรอบกติกาให้ภิกษุได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยนี้ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมสงฆ์ที่ถือเป็นสังคมมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันอันถือเป็นอุดมคติอีกด้วย

2. วิเคราะห์อิทธิพลโลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัยในพระพุทธศาสนา

ในการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ยุคแรกทรงปกครองด้วยพระองค์เอง ต่อมาได้มอบหน้าที่ให้กับคณะสงฆ์ปกครองกันเอง ซึ่งเป็นชี้ให้เห็นว่า พระพุทธองค์ มีพระประสงค์จะมอบอำนาจให้กับคณะสงฆ์ โดยยึดหลักพระธรรมวินัย มุ่งผลคือความสามัคคีและความผาสุกของคณะสงฆ์ ทั้งนี้ก็มีการบัญญัติสิกขาบทต่างๆ ตามลำดับ เพื่อเป็นกรอบระเบียบในการดำเนินชีวิตของคณะสงฆ์ เมื่อคณะสงฆ์ที่เข้ามาอุปสมบทมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งก็มีทั้งภิกษุที่ประพฤติดี ประพฤติชอบ และภิกษุผู้มีความประพฤติอันลามก ละเมิดสิกขาบทเป็นเนืองนิต พฤติกรรมเหล่านี้ ย่อมจะส่งผลให้เกิดโลกวัชชะ ที่ชาวโลกติเตียน

อิทธิพลของโลกวัชชะย่อมมีผลต่อการบัญญัติพระวินัย ด้วยปัญหาอยู่ 2 ประการ ด้วยกันคือ ประการที่โลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัยเพื่อประโยชน์พระศาสนา ซึ่งหมายถึงตัวพระวินัยหรือตัวสิกขาบท พระภิกษุที่ไม่มีเป้าหมายคือพระนิพพาน มีเป้าหมายเป็นอย่างอื่น ก็จะมีทัศนคติถึงสิกขาบทหรือพระวินัยจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงสมณเพศ และโลกวัชชะกับการบัญญัติพระวินัยเพื่อประโยชน์ของประชาชน หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับชุมชนสังคม การมีความสัมพันธ์กันภิกษุก็อาศัยการดำรงชีวิตด้วยปัจจัย 4 จากชุมชนสังคม และชุมชนสังคมเองก็อาศัยการภิกษุได้ศึกษาพระ

ธรรมวินัยแล้วเอื้อเฟื้อด้วยหลักธรรม กำลังใจ เกื้อกูลกัน การบวชของบางคนกลับทำให้ พระศาสนาเสื่อมถอย (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2539: 62)

อย่างไรก็ตาม โลกวัชชะต่อกรณีทั้งสองนั้น หากนำมาจัดเป็นรูปแบบอิทธิพล ของโลกวัชชะต่อการบัญญัติพระวินัย จะเริ่มตั้งแต่การที่ภิกษุมีความประพฤติไม่เหมาะสม ชุมชนสงคมก็จะเป็นโจทย์ยื่นฟ้องต่อพระพุทธเจ้าหรือต่อสงฆ์ ซึ่งชุมชนสังคมนั้นก็ไม่ได้ หมายรวมเฉพาะชาวบ้านเท่านั้น หากยังรวมไปถึงภิกษุสงฆ์ด้วยตนเอง เมื่อตรวจสอบ พิจารณา ไต่สวนต่างๆ ที่ชี้ได้ว่า ขัดกับหลักธรรมวินัยมีเป้าหมายของการบวชคือพระ นิพพาน จากนั้นชุมชนสังคมก็สามารถตั้งเป็นเกณฑ์การตัดสินซึ่งนำไปสู่กติกาสังคม สงฆ์ในที่สุด จะเห็นได้ว่า การบัญญัติพระวินัยในครั้งพุทธกาล อิทธิพลของโลกวัชชะมีส่วน สำคัญในการบัญญัติพระวินัย

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านวัตถุนิยม การฟุ้งเฟ้อใช้จ่าย ชอบความสะดวกสบายที่ไม่ต้องลงแรงทุนอะไรมาก กลายเป็นค่านิยม ในสังคม กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ผู้คนในสังคมก็เป็นสังคมสุดแขน หมายความว่า เป็น สังคมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ยอมละทิ้งความชอบธรรมของสังคมที่เป็น กฎสากลร่วมกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในกลุ่มผลประโยชน์เล็กๆ สร้างกระแสนิยมที่ อาจแปรเปลี่ยนไปได้อย่างหาความแน่นอนไม่ได้ ยิ่งถึงยุคของโลกเทคโนโลยีย่อมแสดงให้เห็น ผู้คนภายในสังคมยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น การแบ่งประโยชน์ของตนเพื่อส่วนรวมก็แทบ จะหาไม่ได้เลย ยุคสังคมนี้อย่าง ก่อให้เกิดกระแสสิ่งที่เรียกว่า โลกวัชชะ ที่เป็นโทษทางโลก ดิเตียน ได้ขยายความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ความไม่เหมาะสมหลายประการที่เกิดขึ้นในคณะ สงฆ์ก็ยิ่งเพิ่มขึ้น

ดังนั้นการปฏิบัติตามพระวินัย ย่อมเกิดประโยชน์มากมายทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และคณะสงฆ์ ทำให้เกิดสังฆสามัคคีมีความพร้อมเพรียงในหมู่สงฆ์ ในทางกลับกันถ้าพระรูป ใด เมื่อไปละเมิดหรือไม่ใส่ใจต่อสิกขาบทเมื่อใด ย่อมเกิดโทษอย่างมากมาย ทั้งต่อตัวท่าน เอง และต่อคณะสงฆ์เมื่อนั้นเช่นกัน

อภิปรายผล

โลกวัชชะจะยังมีอิทธิพลต่อภิกษุที่ล่วงละเมิดพระวินัยอยู่เสมอแม้ในอนาคต การ ลดปัญหาที่เกิดจากโลกวัชชะนั้นควรที่ส่งเสริมให้ภิกษุกับชุมชนสังคมได้มีความสัมพันธ์ กันมากขึ้น ซึ่งควรมีการศึกษารูปแบบพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับชุมชน

สังคม อธิกรณที่เกิดจากการกระทำด้วยเจตนาดี คือต้องการให้การประพฤติของภิกษุสงฆ์ เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย เช่น กรณีวิวาทาธิกรณของภิกษุโกสัมพี และ อธิกรณที่เกิดจากการกระทำด้วยเจตนาชั่ว พยายามล่องละเมิดพระธรรมวินัยเพื่อประโยชน์ ของตนเองและพวกพ้อง (สมผล อินคำ, 2540: 2) สามารถมองได้ในมิติของการเอื้อเพื่อ สงเคราะห์ทั้งกายและจิตใจ ไม่เพียงจะช่วยลดโลกวิฆะแล้วยังช่วยให้ชุมชนสังคมได้เกิด ความสามัคคีกันภายในสังคมด้วย ดังนั้น ควรศึกษาบทบาทของประชาชนที่มีส่วนช่วย เผยแผ่และปกป้องพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ระหว่างประชาชนกับพระสงฆ์แล้ว จำนวน ประชาชนย่อมมีมากกว่า และน่าจะมียุทธศาสตร์มากกว่าด้วย ในการดูแลพระพุทธศาสนา

ในมุมมองของพระพุทธศาสนา ถ้ามองจากพุทธประวัติ พระพุทธเจ้าแสดง ท่าที่เหมือนไม่ยอมเข้าไปยุ่งกับการเมือง เวลาพระองค์ตรัสเรื่องการเมืองจะตรัสผ่านผู้ อื่น ไม่ค่อยตรัสกับพระราชาโดยตรง แม้จะสนิทสนมกับกษัตริย์หลายพระองค์ แต่ก็วาง ระยะห่างไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของรัฐ และมีการบัญญัติศีลที่ห้ามภิกษุพูดเรื่องเดรัจฉาน วิชา เช่น การเกณฑ์ทหาร กองทัพ การรบ อำมาตย์ พระราชา โจร ไว้ในมัชฌิมนิคา จะเห็น ว่าพระพุทธเจ้าวางระยะระหว่างพระสงฆ์กับรัฐไว้ห่างพอสมควร แต่ในกรณีของคฤบาล พอ พระพุทธเจ้าทราบที่พระเจ้าปเสนทิโกศลจะยกทัพไปปราบองคคฤบาล พระพุทธเจ้าก็เข้าไป ช่วยองคคฤบาล ทั้งที่องคคฤบาลในสายตาชาวเมืองสาวัดถือคือฆาตรกรที่ต้องกำจัดทิ้ง ถ้ามอง จากมุมมองของการเมืองจะเห็นว่า สิ่งที่พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญที่สุดคือรักษาชีวิตผู้คน ดัง เช่น กระบวนการยุติธรรมในพระวินัยปิฎกของพระพุทธศาสนา กับกระบวนการยุติธรรม กฎหมายไทยว่าทั้ง 2 ระบบนี้มีกำเนิดและพัฒนาการ มีต้นบัญญัติของพระวินัย รวมถึง บทบัญญัติของกฎหมายไทยด้วย ทั้ง 2 ระบบนี้ต่างมุ่งไปที่ความรวดเร็ว และความยุติธรรม มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้สังคมสงฆ์ของฝ่ายศาสนจักรกับสังคมคฤหัสถ์มีความสงบ ร่มเย็นก้าวหน้ายิ่งขึ้น (อิริราช มณีภาค, 2546: 63.)

แนวคิดทางความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนานั้นเป็นอย่างไร ซึ่งก็ รวมไปถึงแนวคิดโลกียวิสัย (Secularism) ที่แยกระหว่างรัฐกับศาสนาออกจากกันนั้นคือ อะไร มีหลักการสำคัญอะไร บางประเทศหรือสังคมที่มีความเป็นรัฐสมัยใหม่ (Modern state) ได้ผ่านกระบวนการแนวคิดโลกียวิสัยนี้ไปแล้ว และเมื่อนำแนวคิดนี้มาศึกษาในมุมมองทางพระพุทธศาสนานั้น จะมีลักษณะอย่างไร สามารถอธิบายได้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งการ ศึกษานี้จะทำให้ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์เชิงวิชาการต่อไป เพราะพระพุทธศาสนาถือเอา ความจริงทั้งหลายเป็นเรื่องราวธรรมดา มีอยู่แล้วในธรรมชาติ ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติหรือไม่

สิ่งนี้พระพุทธรเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาประกาศเผยแผ่ การนำหลักความจริงคือธรรมนั้นมาจัดตั้งวางเป็นระเบียบโดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นเรื่องกฎแห่งเหตุปัจจัย หรือความเป็นไปตามเหตุปัจจัยของสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น โดยเป็นเหตุผลแก่กันนั้น หรือเอาหลักเกณฑ์ในกฎธรรมชาตินั้น มาวางรูปแบบเป็นกฎในหมู่มนุษย์ จากการจัดตั้งกฎระเบียบนี้เรียกว่า วินัย กฎของธรรมชาติเรียกว่า “ธรรม” กฎของมนุษย์เรียกว่า “วินัย” มีอยู่ 2 กฎ ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ประการที่ 1 โดยหลักการสำคัญ วินัย ต้องตั้งอยู่บนฐานของธรรม คือ ต้องมีความจริงในธรรมชาตินั้นเป็นฐานอยู่ ถ้าไม่มีความจริงในธรรมชาตินั้นเป็นฐาน วินัยก็ไม่มี ความหมาย ประการที่ 2 การที่เราจัดวางกฎเกณฑ์ที่เป็นเหตุเป็นผลขึ้นในหมู่มนุษย์ ก็เพื่อให้ได้ผลตามธรรม และมีความมุ่งหมายเพื่อธรรม นั้นเอง คือเพื่อให้จะให้การกระทำตามธรรมนั้นเกิดผลเป็นจริงในหมู่มนุษย์ เราจึงได้วางกฎเกณฑ์ของมนุษย์ขึ้นมา พูดให้เข้าใจง่ายขึ้นว่า เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามนุษย์จะปฏิบัติตามและได้ประโยชน์จากกฎธรรมชาติ ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550: 45)

องค์ความรู้จากงานวิจัย

พระวินัยเป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าซึ่งเป็นพระสัพพัญญูผู้รู้ทุกสรรพสิ่ง ผู้มีปัญญาและเป็นผู้ประเสริฐสูงสุดเป็นผู้ทรงบัญญัติ ซึ่งจากที่ได้กล่าวข้างต้นมาแล้วว่า ผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนานั้น ต่างก็มีจำนวนมากมาย นอกจากมีจำนวนมากมาแล้ว ก็ยังมีความหลากหลายอีกด้วย ทั้งความหลากหลายในการเข้ามาบวช และความหลากหลายทางด้านโคตรตระกูล ชนชั้นวรรณะและอริยาศัย แต่ไม่ว่าผู้ที่เข้ามาบวชจะมาจากที่ใด หรือจะหลากหลายประมาณไหนก็ตาม เมื่อเข้ามาบวชแล้วก็จะมีความเป็นสิ่งที่หล่อหลอม ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและคณะสงฆ์

ตัวอย่างเช่นผู้ที่เข้ามาบวชจะได้รับการสั่งสอนมารยาทมาก่อนหรือไม่ แต่เมื่อเข้ามาบวชแล้วได้ประพฤติปฏิบัติตนตามพระวินัย ก็จะมีผลประพฤติกิริยาที่งดงาม เช่น การฉันอาหาร ก็จะมีวินัย ในหมวดรับประทานอาหาร ชื่อเสขยวัตร อบรมสั่งสอนหล่อหลอมขัดเกลาผู้นั้นให้เป็นผู้มีสติ มีกิริยาและวัตรงดงามในขณะที่รับประทานอาหาร ลองคิดว่าถ้าไม่มีวินัยกำหนดเกี่ยวกับการรับประทานอาหารแล้ว อีกทั้งคนที่เข้ามาบวชบางคนเป็นคนที่ไม่ได้รับการอบรมมารยาทมาก่อน ขณะทานอาหารก็ไม่สำรวมไร้สติมึนเมา ตะกละตะกลาม ส่งเสียงซดปาก เคี้ยวก็เสียงดัง สร้างความสะอิดสะเอียนต่อผู้มาพบเห็น

ถ้าเหตุการณ์เป็นเช่นนี้จะสร้างความเสื่อมเสียต่อคณะสงฆ์มากมายแค่ไหน

สรุป

โลกวัชเชในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า วินัย หมายถึง กฎของมนุษย์ ที่ตั้งขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบของสังคม โดยได้นำหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นเรื่องของกฎแห่งเหตุปัจจัย โดยเป็นเหตุเป็นผลแก่กันนั้น พุทธสันๆ ว่า เอาหลักเกณฑ์ใน กฎธรรมชาตินั้น มาวางรูปเป็นกฎในหมู่มนุษย์ คัมภีร์สมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัย ปิฎก อธิบายความหมายของวินัยไว้ดังนี้ วิวิธวิเสสยตตา วินยโนโต เจว กายวาจาณิ วินยตถ วิพุทฺธิ อโย วินโยติ อุกขาโต วินยอณันตติตฺตผู้รู้บรรณแห่งวินัยทั้งหลาย กล่าววา วินัย เพราะ มินัยต่างๆ เพราะมินัยพิเศษ และเพราะฝึกกายและวาจา

วินัยมุ่งหมายเพื่อจัดระเบียบแบบแผนสำหรับประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อความ ดิงามของสังคม เริ่มต้นอาจมีวินัยตั้งแต่ส่วนปัจเจกบุคคล แล้วขยายวงกว้างสู่สังคม การ มีระเบียบวินัยนี้มีส่วนสำคัญสร้างกฎกติกาของสังคมให้มีความแบ่งปันกันได้อย่างสุขเสรี เพราะนัยหนึ่งของเสรีมีใช้หมายถึงเอาเพียงสุขส่วนตน หากมีมุ่งหมายเพื่อสุขส่วนรวมด้วย

การมีวินัยจึงเป็นแบบอย่างของฝึกฝน เพื่อพัฒนาให้ก้าวข้ามผ่านอุปสรรคที่ไร้ ความเป็นระเบียบภายในทั้งทางด้านจิตใจและภายนอกคือการเชื่อมต่อกับบุคคลอื่นๆ จึง กล่าวได้ว่า วินัย ย่อมหมายถึงระบบชีวิต ระบบการฝึกอบรมของอริยชนที่พระพุทธองค์ ทรงบัญญัติขึ้น เพื่อเกื้อกูลต่อชุมชน และการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์

ในส่วนของความหมายโลกวัชเช มี 2 ประการ คือ (1) โลกวัชเชในความหมาย โทษทางพระวินัย ใช้เรียกอาบัติหรือความผิดของพระภิกษุที่ชาวโลกตำหนิติเตียนว่าไม่เหมาะสม ไม่ควรแก่สมณะความผิดที่เป็นโลกวัชเชนั้น เช่น ทะเลาะวิวาท ความผิดอย่างนี้แม้คนทั่วไป ทำเข้าก็ถูกตำหนิติเตียนเหมือนกันพระภิกษุไปทำเข้า ยิ่งถูกตำหนิมากขึ้น และ (2) โลกวัชเช หมายถึงอาบัติที่เป็นโทษทางโลก คือ คนสามัญที่มีใช้ภิกษุทำเข้าก็เป็นความผิดความเสียหาย ชาวโลกติเตียน หากมุ่งไปที่สภาพจิต แม้ชาวโลกจะไม่ติเตียน และสีกขาบทข้อใดที่ต้องอาบัติ ด้วยยอกุศลจิตล้วนๆ สีกขาบทนั้นชื่อว่าเป็นโลกวัชเช เช่น การดื่มสุรา มีโทษทางพระวินัย และเป็นโลกวัชเชที่ถูกตำหนิ หากวิเคราะห์จะเห็นว่า โทษทางพระวินัยสามารถปรับอาบัติ ปาจิตตีย์ แต่เมื่อเป็นสิ่งที่สังคมชุมชนตำหนิติเตียนแล้ว สามารถจับสีกได้เลยก็มี

ในส่วนอิทธิพลของโลกวัชเชนั้น จะมีความสำคัญอย่างมากต่อการบัญญัติพระ วินัย สืบเนื่องจากพระภิกษุไม่ได้มีความมุ่งหมายของการบวชเพื่อที่สุดแห่งพรหมจรรย์ มี

กลุ่มภิกษุณีพวักศิย์ที่ผู้วิจัยได้ยกมาเป็นส่วนการวิเคราะห์ต่อปัญหาการบัญญัติพระวินัย ภิกษุคณะนี้ได้เข้ามาบวชในพระศาสนาแต่มีความประสงค์เพื่อความสุขสบาย มีอาหารอุดมสมบูรณ์ทุกอย่าง อาศัยอาหารบิณฑบาตจากชุมชนสังคม ท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ มีความประพฤติเลวทราม ล่วงมารยาท หาความไม่ดีไม่งามไว้ทั้งสิ้น เป็นผู้มึนเมาไม่ตั้งมั่น ชอบอวดดี ความประพฤตินี้ชื่อว่า ไม่เคารพในพระพุทธเจ้า อยู่ห่างไกลจากธรรมวินัย และย่อมไม่เจริญอกงามในพระธรรมวินัย ดังนั้น อิทธิพลของโลกวัชชีย่อมมีผลต่อการบัญญัติพระวินัย ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงปัญหาอยู่ 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ (1) โลกวัชชียกับพระวินัยในส่วนของประโยชน์ของพระศาสนา

ประการที่ (2) โลกวัชชียกับพระวินัยในส่วนของประโยชน์ของประชาชนนี้

โลกวัชชียต่อกรณีทั้งสองนั้น หากนำมาจัดเป็นรูปแบบอิทธิพลของโลกวัชชียต่อการบัญญัติพระวินัย จะเริ่มตั้งแต่การที่ภิกษุมีความประพฤติไม่เหมาะสม ชุมชนสังคมก็จะเป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อพระพุทธเจ้าหรือต่อสงฆ์ ซึ่งชุมชนสังคมนั้นก็ไม่ได้หมายรวมเฉพาะชาวบ้านเท่านั้น หากยังรวมไปถึงภิกษุสงฆ์ด้วยกันเอง เมื่อตรวจสอบพิจารณา ใต้สวนต่างๆ ที่ชี้ได้ว่า ขัดกับหลักธรรมวินัยโดยมีเป้าหมายของการบวชคือพระนิพพาน จากนั้นชุมชนสังคมก็จะสามารถตั้งเป็นเกณฑ์การตัดสินซึ่งนำไปสู่กติกาสังคมสงฆ์ในที่สุด

หากวิเคราะห์ในสมัยพุทธกาล พระภิกษุมีความสัมพันธ์กับรัฐ และกับชุมชนพอดีกัน คือใกล้ชิดกับชุมชนแต่เหินห่างจากรัฐ การตรวจสอบ ควบคุม โดยประชาชนจึงมีมาก พระจึงได้ตระหนักว่าตนเป็นพระของชาวบ้าน โดยมีคณะสงฆ์ที่ทำหน้าคล้ายระบบราชการที่คอยตรวจสอบความประพฤติของพระภิกษุด้วยกัน ความสัมพันธ์ของพระกับชุมชน และรัฐ จึงมีลักษณะแบบอิงอาศัยกัน หลายครั้งรัฐเองเป็นผู้เรียกร้องยื่นโจทก์ตักเตือนพระภิกษุ แต่รัฐเองก็ทำหน้าที่เพียงกฎกติกาหนึ่งของสังคม

บรรณานุกรม

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2539). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. (2539). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2539). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). **วินัย : เรื่องที่ใหญ่กว่าคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2537). **วินัยมุข เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: มหา มกุฏราชวิทยาลัย.
- สมผล อินคำ. (2540). “การศึกษาวิเคราะห์วิธีระงับอธิกรณ์ตามพระวินัยปิฎก : ศึกษาตัวอย่างจากกรณีพระนิกร ธรรมวาที”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อริราช มณีภาค. (2546). “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมในพระวินัยปิฎกกับ กระบวนการยุติธรรมของกฎหมายไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.